

СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

Юсіфлі Б.Т.о., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно -правових дисциплін ННПП НАВС *Залізняк В.А.*

Законодавець встановлює два способи (види) визначення спадкоємців та поділу спадкового майна:

- спадкування за заповітом;
- спадкування за законом.

Законодавець надає громадянину право призначити спадкоємців особисто шляхом складання заповіту.

Заповіт — це особисте розпорядження фізичної особи на випадок її смерті. Як односторонній правочин заповіт характеризується рядом специфічних ознак:

- це — односторонній правочин, він вважається дійсним після того, як заповідач у встановленому порядку і в належній формі виявить свою волю. Про складення заповіту заповідач може сповістити своїх спадкоємців чи інших заінтересованих осіб, а може і не знайомити їх із своєю останньою волею, це ніяк не впливає на дійсність заповіту;

- особливність заповіту полягає в тому, що цей правочин настільки тісно пов'язаний з особою заповідача, що виключає його складання за допомогою представника;

- заповідач може наділити своїх спадкоємців лише тими правами та обов'язками, які йому належать або будуть належати на день смерті, оскільки в іншому випадку його волю виконати неможливо;

- оскільки заповіт становить собою розпорядження заповідача на випадок смерті, то правові наслідки настануть лише за неодмінної умови — смерті заповідача. Заінтересовані особи не можуть оспорити заповіт, навіть якщо їм став відомий його зміст, оскільки заповіт вступає в силу лише після смерті заповідача.

Водночас заповіт не є умовним правочином. Та обставина, що він вступає в силу лише за наявності певного складу юридичних фактів, є основним положенням такого правочину, а не додатковою обставиною, від якої він буде залежати. Умовою є певна обставина, яка може статися, а може і не статися. Смерть людини неминуха, невідомий лише момент смерті.

В заповіті зазначаються місце і час його укладення, він підписується особисто заповідачем. Якщо громадянин внаслідок фізичної вади, хвороби або з інших поважних причин не може власноручно підписати заповіт, за його дорученням і в його присутності та в присутності нотаріуса заповіт може бути підписаний іншим громадянином.

Головне в будь-якому заповіті — призначення спадкоємців. Спадкоємцями за заповітом можуть бути призначені як найближчі родичі, так і будь-які фізичні та юридичні особи, а також держава чи територіальна громада.

Так, Національна картинна галерея імені І. Айвазовського була започаткована саме завдяки заповіту відомого художника -мариніста: «...Моє шире бажання, щоб приміщення моєї картинної галереї, з усіма в ній картинами, статуями та іншими художніми творами, стало цілковитою власністю Феодосії, а на пам'ять про мене, Айвазовського, заповідаю галерею Феодосії, моєму рідному місту...». Підприємства спадкоємця (субінституція) — це призначення заповідачем додаткового спадкоємця на той випадок, коли основний спадкоємець, який вказаний у заповіті, помре раніше заповідача, відмовиться від спадщини або не прийме її. Для закликання до спадщини підпризначеного спадкоємця необхідна наявність двох умов:

1) підпризначений спадкоємець повинен пережити момент відкриття спадщини;

2) підпризначений спадкоємець повинен пережити момент, коли від спадкування «відпаде» основний спадкоємець за заповітом.

Якщо призначений в заповіті основний спадкоємець помре після відкриття спадщини і не залишить спадкоємців ні за заповітом, ні за законом, то підпризначений в цьому випадку спадкоємець до спадщини

не закликається, і спадщина вважається відумерлою, тобто переходить у власність територіальної громади відповідно до ст. 1277 ЦК.

Не можна не згадати хрестоматійно відому спадкову справу, яка розглядалася в Римі ще в 93 р. до н.е. Якийсь Курій був підпризначений спадкоємцем ще ненародженого спадкоємця на випадок, якщо той помре, не досягнувши повноліття. Але призначений в заповіті спадкоємець взагалі не народився. Серед заінтересованих родичів виник спір: чи має право Курій як підпризначений спадкоємець отримати спадщину, чи, виходячи з буквального тлумачення заповіту, який дає йому змогу набути спадщину лише за умови смерті основного спадкоємця, слід розподілити спадщину за законом так, ніби заповіт не був складений. Перемогла думка тих юристів, які вважали, що у заповіті малося на увазі підпризначення і у випадку, коли основний спадкоємець не народиться.

Список використаних джерел:

1 Енциклопедія українознавства. У 10-х томах. / Головний редактор Володимир Кубійович. — Париж; Нью-Йорк: Молоде життя, 1954—1989.

2. Антимонов В. і Граве К. Советское наследственное право. М. 1955; Гордон М. Радянське цивільне право. Х. 1966; Гордон М. Наследование по закону и по завещанию. М. 1967; Цивільний Кодекс Укр. РСР. Наук.-практичний коментарій. За ред. О. Якименка (гол. ред.), М. Вару і М. Гордона. К 1971; Никитюк П. Наследственное право и наследственный процес, Кишинев 1973.